

Henna Wala

ELÄMÄNI KIRJA

ELÄMÄNI KIRJA

Henna Wala

Elämäni Kirja

© 2023 Henna Wala

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-4448-2

ENSIMMÄISET VUODET

Sota oli vähän aikaa sitten loppunut ja oli pula-aika, kun synnyin. Kaksivuotiaana opin tuntemaan kellon. Siitä lähtien joka ilta ennen nukkumaanmenoani järjestin yöpöydälleni kellon ja lasin vettä sekä sängyn alle potan. Vettä siksi, että joskus minulle oli tullut yöllä jano, eikä vettä ollut lähettyvillä. Niinpä halusin varmistaa, ettei moinen enää toistu. Potan halusin siltä varalta, että minulle saattoi tulla yöllä pissahätä. Siihen aikaan meillä oli ulkokuusi kuten useimmissa taloissa maalla ja pienissä kirkonkylissä. Se oli sivurakennuksessa vähän matkan päässä pihan sivuosassa. Sisävessoja oli vain kaupunkien kerrostaloissa, kuten isovanhemmillani. Asuin varhaislapsuuteni keltaisessa puutalossa, jossa oli monta huonetta, mutta ei juurikaan niitä mukavuuksia, joita nykyään pidetään itsestäänselvinä. Sähkövalo kyllä oli, mutta ei muuta lämmitystä kuin puu-uunit, yksi joka huoneessa. Joka aamu isä kantoi korilla puita sisään ja alkoi sytyttää uuneja yksi kerrallaan. En muista lapsena palelleeni, vaikka nyt kun aikuisena ajattelen, kylminä talviaamuina on sisällä täytyntä olla kohtalaisen viileää. Varsinkaan, kun taloja ei siihen aikaan rakennettu tiiviiksi ja lämpimiksi kuten nykyään. Ikkunat olivat kesällä yksinkertaiset, mutta talveksi laitettiin tuplaruutu sisäpuolelle. Välit tilkittiin pumpulilla ja päälle liimattiin liimapaperia, jotta ei tuulisi läpi. Parin sadan metrin päässä järven rannalla meillä oli sauna, jossa kylvimme lauantaisin. Se oli tavallinen saunapäivä ihmisillä siihen aikaan. Kerran viikossa kokovartalo- sekä tukanpesu, sen katsottiin riittävän

puhdistautumiseen. Lisäksi sisällä keittiössä oli pesukommuutti, jonka päällä oli aina kannu täynnä vettä, pesuvati ja saippua. Kaapin alaosassa oli ämpäri, johon likavedet voi kaataa. Näin pestiin kasvot ja kädet.

Talomme oli pitkulainen ja kaksikerroksinen. Toisessa päässä, maantien puolella oli alkuun kapakka, jossa musiikki soi iltaisin kovaäänisesti. Seinän takana oli minun huoneeni, enkä aina tahtonut saada iltaisin unta musiikin ja muun metelin takia. Valitin siitä isälleni, joka ilmeisesti puhui asiasta jollekin, koska musiikin volyyymi laski jonkin verran. Jonkin ajan kuluttua kapakka lähti, tilalle tuli kukkakauppa ja elämä siltä osin rauhoittui. Ylemmässä kerroksessa talon toisessa päädyssä oli kaksi hellahuonetta, joihin kavuttiin jyrkkiä puuportaita pitkin. Niissä asui joitain vähävaraisia huomaamattomina, en heitä tuntenut sen kummemmin eikä minulla heistä ole mitään tarkkoja muistoja. Joku tyttö siellä asui. Eräänä päivänä, vanhempieni ollessa matkoilla, hän löi vasaralla peukalooni niin, että kynsi irtosi ja verta vuoti. Se peukalon pää muovautui isommaksi ja litteämmäksi kuin toinen. Olin tietenkin ollut tyhmä kun laitoin peukaloni kiven päälle. En enää muista, miksi sen tein. Kiusaus napauttaa oli selvästi ylivoimainen. Muutos oli pysyvä, toinen peukaloni jäi runnellun näköiseksi lopuksi ikää.

Talomme sijaitsi neliönmuotoisen pienen aukion yhdellä reunalla. Aukion keskellä oli pieni viheralue, jota sanoimme ”Pikku Puistoksi”. Autotien puolella aukiota oli Osuuskauppa, jossa oli liha- ja muu ruokaosasto sekä kodin tarvikkeita myyvä puoli. Lihaosaston hoitajalla oli tytär, jonka kanssa

leikin toisinaan. Vastapäätä taloamme olevalla sivulla oli pitkähäkki, koko sivun pituinen rakennus, jonka toisessa päässä oli korjaamo. Siellä kunnostettiin kaikenlaisia vemppeleitä, mm, polkupyöriä. Siellä oli paljon kaikenlaista sekalaista roinaa ja työkaluja. Verstas haisi rasvalle ja lialle. Siinäkin rakennuksessa oli tien puoleisessa päädyssä pari pientä hellahuonetta. Toisessa niistä asui minua pari vuotta vanhempi tyttö, joka opetti minut lukemaan kun olin viisivuotias. Muista siellä asuvista ihmisistä minulla ei oikein ole mielikuvaa. Neljännellä sivulla oli pieni mökki sisältäen kaksi huonetta ja keittiön. Se kuului käsittääkseni meille ja siellä oli erilaisia vuokralaisia. Vanhempanikin olivat naimisiin mentyään asuneet siellä pari vuotta. Mitään mukavuuksia siellä ei ollut, kantovesi kaivosta ja ulkoahuussi. Äidilleni, kaupungissa kasvaneena tohtorin tyttärenä, jonka kotona oli juokseva vesi, keskuslämmitys sekä sisävesi, on täytynyt olla järkytys joutua moisiin oloihin. Hänen kotonaan oli ollut lisäksi kaksi apulaista, keittäjä ja sisäkö, joten ei mummin eikä tyttären (äidillä oli yksi sisar) tarvinnut juuri tehdä taloustöitä. Siispä äiti ei ollut kotonaan oppinut oikein mitään perheenäidille kuuluvia askareita. Kaikki piti opetella alusta asti itse, mikä lienee ollut työlästä ja hankalaa. Minä synnyin vanhempieni asuessa pitkulaisessa kaltaisessa puutalossa muutamaa vuotta myöhemmin. Se oli paljon tilavampi, huoneita oli neljä sekä apulaisen huone ja tilava keittiö puuhelloineen. Se oli kotimme, kunnes olin melkein kahdeksanvuotias. Sen jälkeen muutimme suvun maatilalle. Isovanhempani alkoivat ikääntyä ja he halusivat luopua työlääksi käyneestä maatalon hoidosta.

He siirtyivät viettämään rauhallisempia eläkepäiviä noin kolmensadan metrin päässä olevaan vaaleaan sinivihreään puutaloon. Se oli kauniilla paikalla virran rannalla, vähän ylempänä, niin että näköala alati virtaavaan, solisevaan veteen oli mitä kaunein.

Ne kahdeksan ensimmäistä elinvuotta keltaisessa puutalossa keskellä kirkonkylää olivat rikasta ja monivaiheista aikaa. Ympärillä oli mitä erilaisimpia ihmisiä erilaisine töineen ja luonteineen. Elinpiiri oli fyysisesti rajallinen, niin etten koskaan ollut kovin kaukana. Kylä rajoittui järveen, jonka rannalla oli koko joukko pieniä puuveiteitä. Niitä tervattiin keväisin. Olin mukana katselemassa kun tervaa kuumennettiin ja hämmennettiin isoissa tynnyreissä, joiden alla paloi tuli. Terva tuoksui ja tuli lämmitti koko rannan. Juoksevaa tervaa sitten siveltiin veneiden pintaan yksissä tuumin, kylän väki yhdessä. Tässä pienessä piirissä sain liikkua pienestä pitäen aika vapaasti, ainoastaan syömään piti tulla kotiin ajoissa. Ellei minua näkynyt, äiti tuli etsimään, eikä minua ollut vaikea löytää. Pikkumökkiin, jossa vanhempani olivat asuneet pari ensimmäistä aviovuottaan, muutti myöhemmin ortodoksinen pappis-pariskunta. Olin tällöin neljän- viiden vanha. He olivat oikein mukavia ihmisiä ja vietin heillä paljon aikaa. Juttelin papinrouvan kanssa kaikenlaista ja hän mm. opetti minulle ruotsin kieltä. He pitivät kotonaan toisinaan uskonnollisia toimituksia, kastoivat lapsia tai vihkivät pareja avioliittoon. Minä sain olla joskus mukana ja laulaa mukana heidän laulujaan. Heillä oli aikuinen poika, joka oli munkki jossain luostarissa. Hänellä oli pitkä musta kaapu ja päähine sekä pitkä

musta parta. Pelkäsin häntä kuollakseni niin, että juoksin joka kerta karkuun kotiin, kun hän tuli vanhempiaan tapaamaan. Hän oli siihen aikaan pelottavinta, mitä tiesin. Kerran hän yritti puhua minulle rauhoittavasti, mutta mikään ei auttanut. Jonkin ajan kuluttua tämä ystävällinen vanha pariskunta muutti surukseni pois. Heitä jäin kaipaamaan.

Kylällä asuessamme isä kävi silloin tällöin auttelemassa isoisää maatöissä, etenkin kylvö- sekä korjuuaikaan. Joskus hän kävi muutenkin ja otti toisinaan minut mukaan. Olin tällöin noin kolme-neljävuotias. Muistikuvieni mukaan seikkailin siellä isossa talossa ja pihamaalla enimmäkseen yksin. Vaikkakin kaikki olivat minulle ystävällisiä, kukaan ei varsinaisesti ollut kanssani. Isossa talossa oli paljon tutkimista, useita huoneita, vanhoja tavaroita, mm lattiaista kattoon ulottuva kaappikello joka löi tasatunnein kumealla äänellä. Se oli jännittävä paikka.. Talossa oli apulaisia sisällä ja ulkona sekä apumiehiä, joista en tiennyt sen enempää. Isoäiti johti sisätöitä jääden minulle varsin etäiseksi. Hän ei varsinaisesti seurustellut kanssani. Hän oli aina pukeutunut tummiin vaatteisiin ja oli olemukseltaan ankara. Kerran sanoin hänelle, että hän oli ”Musta Hilikka”, Punahilikka-satua mukaillen. Isoäiti loukkaantui sydänjuuriaan myöten ja valitti minusta isälle. Muistan, että aikuiset puhuivat asiasta keskenään ja isä kertoi kotona tapahtuneesta äidilleni. Minua ei kuitenkaan mitenkään rangaistu. Sen verran vanhempani näyttivät ymmärtäneet, olinhan sanonut ääneen vain sen, minkä näin. Silti siihen loppuivat vierailuni maatilalla.

Menin normaalisti kylän kouluun, kun täytin seitsemän

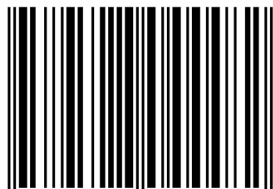
vuotta. Koulumatkaa oli noin kilometri, jonka tietenkin menin kävellen. Opettaja oli ruma nainen, jolla oli huono iho, likaisen väriset vaatteet ja kolho olemus. Hän oli epäempaattinen ja tyly. Ensimmäiset päivät olivat vaikeita joillekin kaukaa syrjäkyliltä tuleville lapsille, jotka eivät koskaan olleet olleet yksin niin kaukana kotoa.. Eräs tyttö oli niin pelokas ja hermostunut, että pissasi tunnilla housuun, josta hyvästä opettaja rankaisi häntä panemalla hänet nurkkaan seisomaan. Sittemmin tytön vanhemmat, opettaja ja johtajaopettaja päättivät, että parempi on lapsen olla vielä vuosi kotona ja koettaa uudestaan seuraavana vuonna. Koska osasin jo lukea, opettaja ehdotti vanhemmilleni, että siirtyisin suoraan toiselle luokalle. Tähän ei äiti suostunut. Hänen mielestään minun piti olla ikäisten parissa. Koulunkäynti oli jokseenkin pitkäväteistä, kun muut vasta opettelivat tavaamaan. En kuitenkaan muista, että minulla olisi ollut mitään ongelmia asian suhteen. Siihen aikaan työillä oli päällään puuvillamekot ja niiden päällä esiliinat. Jaloissa oli paksut villaiset pitkät sukat, jotka kutittivat vallan kauheasti erityisesti pesun jälkeen. Esiliinat säästivät pyykkiä, kaikki kun piti pestä käsin. Lapset olivat enimmäkseen köyhistä oloista, pienistä mökeistä ja näyttivät resuisilta. Minun vaatteeni olivat periaatteessa samanlaisia puuvillamekkoja esiliinoineen. Mutta minun vaatteeni olivat siistejä ja ehjiä, mummin ompelemia. Mummi laittoi helmaan röyhelöä, puhvihihoja ja rusetteja. Hän oli taitava ompelija. Sodan aikana hän oli ommellut vaatteita itselleen ja tyttärelleen, niitä kun ei silloin saanut kauposta. Hyvä, jos pula-aikana sai kunnon kankaitakaan. Kielitaitoisena

Tämä on kirja kasvamisesta vauraassa, mutta väkivaltaisessa kodissa, missä hallitsi luonnehäiriöinen isä ja kypsytön äiti.

Veljen tapaturmainen kuolema vähän yli vuosi ennen Ritan syntymää oli kohtalokas hänen äiti-suhteelleen. Äiti oli toivonut poikaa korvaamaan kuolleen lapsen, mutta niin ei käynyt. Rita sai

koko elämänsä tuntea olevansa ei-toivottu. Äidin nurja suhtautuminen sekä isän ennakoimaton väkivalta ja vallankäyttö aiheuttivat perustavanlaatuisia ongelmia, joista hän ei koskaan täysin vapautunut. Kodista lähdettyään hän kärsi neuroottisesta hylätyksitulemisen pelosta, ahdistuksesta, masennuksesta, huonommuuden tunteista sekä bulimiasta. Viimeksi mainitusta hän selviytyi omin voimin, sillä koko häiriötä ei siihen aikaan tunnettu eikä apua ollut saatavilla. Vuosien terapioiden, itsetutkiskelun ja pohjattoman tiedonhalunsa avulla hän pystyi luomaan lopulta siedettävän elämän. Rakkaus lapsiin oli hänen elämänsä kulmakivi ja pelastus. Omassa perheessään kokemaansa väkivaltaa hän ei enää siirtänyt lapsiinsa, sillä hän oli nähnyt, mitä se saa aikaan ja kuinka väärin se on lapsen ihmisyyttä kohtaan. Vanhemman pojan ollessa noin kaksivuotias, Ritan isä kysyi, josko lapsion jo saanut risusta. Ritan onnistui ilmoittamaan ykskantaan, että hän ei lapsiaan piiskaa.

Vaikka loppuelämä sujui monessa suhteessa mallikkaasti, lapsuuden varjot seurasivat kannoilla. Hän tunsi koko elämänsä olevansa helppo uhri hyväksikäytölle eikä pystynyt aina pitämään huolta omista rajoistaan. Vammat olivat liian syvällä, lapsuus ei ollut koskaan lähtenyt hänestä.

9 789528 044482